

С Т А Н О В И Щ Е

от проф. **Маргарита Иванова Чинова**, д.ю.н., професионално направление „право” (3.6.) по научната специалност 05.05.15 (наказателен процес), преподавател в СУ „Св. Климент Охридски”, Юридически факултет
назначена за вътрешен член на научно жури по конкурса за заемане на академичната длъжност – доцент по право – 3.6. (наказателно право), обявен от СУ „Св. Климент Охридски” в ДВ, бр. 22/16.03.2021 г. с единствен кандидат
гл. ас. д-р **Мирослава Борисова Манолова**

В настоящия конкурс Мирослава Манолова участва с хабилитационния труд **„Защо наказваме? Теоретично-нормативният модел за целите на наказанието в българското наказателно право”**. Той е в обем от 208 страници, структуриран в увод, три глави, обособени в раздели, заключение и библиография. Справката за литературните източници съдържа 138 заглавия, а бележките под линия са общо 397 на брой.

Изследването на въпроса за целите на наказанието в светлината на трите класически наказателноправни теории - утилитарната, ретрибутивната и смесената, е особено актуално по няколко причини. По тази проблематика в българската правна литература няма публикувана монография. Вярно, че някои от въпросите, свързани с целите на наказанието, и по-конкретно на наказанието лишаване от свобода, са поставяни на разглеждане по един или друг повод, но това е първото цялостно монографично изследване по тази тематика, а какви цели се преследват с наказанието е материя, която има изключително важно значение както за осъденото лице, така и за обществото. Актуалността и полезността на това научно изследване лесно може да се обоснове със зачестилото законодателство, насочено предимно към увеличаване на

наказанията и утежняване на наказателната отговорност като цяло, както и с приетата наскоро Концепция за наказателна политика 2020-2025 г., чрез която се цели да се повиши ефективността на наказателната репресия, вкл. чрез по-широко прилагане на алтернативни на лишаването от свобода наказания, да се усъвършенства системата на наказанията и да се повишави общественото доверие в наказателното правосъдие, т.е. въпроси, тясно свързани с целите на наказанието.

За изследването е събран, проучен и анализиран голям по обем теоретичен материал. То е многостранно и комплексно, а не чисто наказателноправно, което е друго негово достойнство. С професионално умение и вещина са изследвани трите класически теории за целите на наказанието – утилитарната, ретрибутивната и смесената, техните най-съществени характеристики, както и основните критики, които тези теории предизвикват. Ценното е, че това не е направено самоцелно и затова няма само информативен характер. Напротив, става дума за научен анализ, който впоследствие служи за основа, върху която се анализира въпросът за целите на наказанието в българския наказателен закон и доктрина. За да направи своите окончателни изводи относно теоретично-нормативният модел за целите на наказанието, възприет у нас, със завидно творческо умение е използван методът на историческия анализ, който е позволил на високо професионално ниво да се изясни същността на този модел, чрез проследяване генезиса на развитието на въпроса за целите на наказанието в наказателното ни законодателство. За целта е разгледана нормативната рамка, очертаваща целите и два от принципите на наказанието – тези относно личния му характер и относно съответствието между престъплението и наказанието, на конституционно и законово ниво. Проследено е историческото ѝ развитие от края на 19 век до днес и са изведени тенденции в развитието на българския законодателен модел. В резултат на този подход е направен основателен извод

за приемственост при законовата уредба на целите и принципите на наказанието.

Историческият анализ на законодателството в разглежданата материя особено умело е съчетан и с паралелно изследване на възгледите за целите на наказанието в българската наказателноправна теория и тяхната еволюция във времето. При този анализ е направен обобщен извод, който е убедителен и е трудно да бъде оспорен, че въпреки настъпилите дълбоки обществени промени през 90-те години на 20 век, възприетото дотогава утилитарно разбиране за наказанието по отношение на общата и непосредствените му цели не се променя. Посочват се и възможните причини за липсата на подобна промяна.

На тази база като значим принос трябва да се оцени очертаният за първи път в научната ни литература теоретично-нормативен модел за целите на наказанието, възприет в българското наказателно право от гледната точка на трите класически теории за наказанието. Аргументирано е направен изводът, че той представлява смесен модел, с акцент върху цели, присъщи на утилитарните възгледи за наказанието, измежду които на първо място е поставено поправянето и превъзпитанието на дееца. Постигането на тези цели обаче е възможно в ограничителните рамки, типични за ретрибутивизма, изразяващи се в двата принципа относно наказанието – за личния му характер и за съответствието между престъплението и наказанието.

Безспорни приносни моменти следва да се открият и в анализа на законодателните промени в наказателноправната уредба на отделни престъпления (отвлечането и престъпленията с наркотични вещества), както и на предложенията за такива промени (в уредбата на наказателноправния режим на непълнолетните и на някои тежки престъпления против транспорта). Аргументирано е виждането, че тенденцията, която те разкриват е в посока

отклоняване от нормативната основа на възприетия у нас модел за целите на наказанието, като някои от тях дори му противоречат. Обоснована е тезата, че подобни промени не само правят трудно постижимо постигането на утилитарните цели на наказанието в този модел, но и го правят особено уязвим пред набиращия все повече подкрепа у нас наказателноправен популизъм.

В тази връзка не по-малко ценен е и анализът на популизма като обществено явление и неговото проявление в областта на наказателното право. Очертани са измеренията на наказателния популизъм като правна категория и проблем на правната теория и юриспруденция с все по-нарастващо значение. Аргументирано е изведена необходимостта законовите промени в Наказателния кодекс, особено съществените такива, да са придружени от достатъчно по обем научно-криминологични данни. Убедително е обосновано и виждането за липсата на достатъчно надеждна и пълна информация за обществените нагласи относно наказанието и изобщо за общественото чувство за справедливост в наказването. Разбираемо в тази връзка е и направеното предложение проучвания на общественото мнение, макар и в доста по-малък обем в сравнение с анализирания в изследването, да се правят периодично преди изготвянето или внасянето на законодателни промени в наказателния закон.

В настоящия конкурс Мирослава Манолова е представила и шест статии. Те повече или по-малко са свързани с тематиката на хабилитационния труд, което разкрива трайния интерес на автора към разглежданата материя.

Трудовете на Мирослава Манолова, с които участва в настоящия конкурс са несъмнена илюстрация за отличното познаване и боравене с доктринерните постановки на българската правна литература, с постановките на българското и на други законодателства, както и с постановките на различните теории за

целите на наказанието. Този труд е и безспорно доказателство за изградените умения за практико-теоретични анализи на високо професионално ниво на сложни правни формулировки. Изследването илюстрира и таланта на автора за водене на научни дискусии, при които с необходимото почитание към вече изложените постановки, се представят собствените тези по един ясен и категоричен начин, при това не голословно, а със съответната научна аргументация, който стил впрочем е присъщ на вече утвърдения научен работник.

Предвид изложеното, в **заключение:**

Давам на научната и преподавателска дейност на Мирослава Борисова Манолова висока положителна оценка. Като имам предвид цялостното ѝ научно творчество и преподавателска дейност, считам че тя отговаря на изискванията, предвидени в Закона за развитието на академичния състав в Република България за заемане на академичната длъжност – доцент. Поради това си позволявам убедено да препоръчам на председателя на научното жури да предложи на факултетния съвет на Юридическия факултет при СУ „Св. Климент Охридски”, Мирослава Борисова Манолова да бъде избрана на академичната длъжност – доцент по право – 3.6. (наказателно право).

Изготвил становището:

М. Чинова

